Fataburen 1985

Det sårbara samhället

Fataburen 1985

Fataburen

1985

Nordiska museets och Skansens årsbok

Redaktör: Mátyás Szabó
Redaktionssekreterare: Berit Nordin

Summaries translated into English by
John Hogg

Omslagsbild: Målning av Paolo Uccelli (ca 1397–1475), Sankt Göran och draken, omkring 1455.

Omslagsarrangemang: Håkan Lindström
Om inte annat anges tillhör bildmaterialet Nordiska museet
© Nordiska museet och respektive författare
Tryckt hos Bohusläningens Boktryckeri AB, Uddevalla 1985
ISBN 91 7108 247 6
ISSN 0348 971 X

Sam Owen Jansson

1906–1985

I Vem är det 1985 meddelade Sam Owen Jansson, att en ny upplaga av hans Måttordbok (1950) skulle komma ut nämnda år. Han lämnade in manuskriptet till andra upplagan i juni i år. Ett par veckor efter det Sam Owen Jansson hade avslutat arbetet på Måttordboken, avled han den 7 juni 1985. Därmed var ett sextioårigt samarbete med Nordiska museet avbrutet.

Den första anteckningen om Sam Owens långa arbetsdag i museet finner man i redogörelsen för Nordiska museet 1926, publicerad i Fataburen 1927. Han hade deltagit i intendenten Sigurd Erixons by- och folklivsundersökningar, där detta år främst Dalarna genomgicks och varit medlem i en expedition till Västerdalarna under ledning av amanuensen Sigfrid Svensson.

Tre år senare, i Fataburen 1930, läser vi i museets årsredogörelse 1929, att "fil. mag. Sam Owen Jansson 6 juni–31 dec. [har arbetat] i etnologiska undersökningen".

Under de mellanliggande åren hade Sam Owen alltså slutfört sina akademiska studier. Han blev 1930 fast anställd vid museet som amanuens, 1937 blev han förste amanuens och var intendent 1945–61.

Det var genom det etnologiska fältarbetet Sam Owen Jansson kom in i Nordiska museet. Men Nordiska museets bibliotek blev småningom hans egentliga arbetsplats. År 1933 anställdes han där, utnämndes 1942 till bibliotekarie, dvs bibliotekschef och bar som sådan titeln förste bibliotekarie 1961–72.

Laura Stridsberg, hans föregångare som bibliotekschef 1926–41, karakteriserade Sam Owen sålunda: "En stor händelse blev

Sam Owen Jansson på sin arbetsplats i Nordiska museets bibliotek. Foto Märta Claréus 1966.

Sam Owens införlivande med Nordiska museets bibliotek för över trettio år sedan. Där kom en polyhistor av stora mått. Liksom med medfödd slagruta rörde han sig bland bokbeståndet, mäktig att helt självfallet besvara frågor av tänkbarast skiftande slag. Ofta omedelbart, annars efter lugnt och vänligt lyssnande – vägledande vederbörande till eget forskande. Med mångsidigt gedigen språkkunskap bemöts besökande från andra länder. Särskilt minns jag en gång, när ett par ungerska vetenskapsmän kom till biblioteket, och jag ej nådde kontakt på engelska, franska eller tyska. Då kom Sam Owen och mötte med esperanto.

Så glada de blev!

Trevnad och arbetsglädje ramade in gemenskapskänslan. Ibland när Sam Owen sökte böcker i hyllorna, hördes han nynna något av Beethoven eller Mozart. När boken var funnen, slutade melodien, och då kunde man kanske inte motstå att komplettera med några toner." (Kulturspeglingar, s 27 f)

Den som tre decennier senare var Sam Owens arbetskamrat kan vitsorda detta omdöme. Sam Owens stora vetande, häpnadsväckande detaljminne och generösa sätt att dela med sig av detta vetande har stannat i mitt minne. Eftersinnande, med små exakta detaljer, kunde han bygga upp en händelsekedja, en kulturhistorisk bakgrund eller ett personporträtt; visa hur det egentligen hade förhållit sig.

Även på närbelägna områden erhöll han uppgifter. Han var med om att starta Skandinaviska museiförbundet 1956 och var svensk sekreterare där 1956–65. Han var styrelseledamot av Nordiska vetenskapliga bibliotekarieförbundet 1955–66. År 1964 utnämndes han till filosofie h.c. doktor vid Stockholms universitet.

En viktig del av Sam Owens verksamhet var vetenskapliga uppsatser, bibliografier och lexikaliska artiklar. Esperanto, som Laura Stridsberg nämnde härovan, var ett ungdomsintresse. Tillsammans med F Lindén och B Gerdman utgav han redan 1934 *Svensk-esperantisk ordbok*, ett arbete på 576 sidor.

Bibliotekariens traditionella arbetsfält, bibliografien, beträddes också av Sam Owen. I tidskriften *Svenska museer* medarbetade han 1934–37 med en bibliografi över "musealt material i svenskt tryck", följd av en liknande bibliogafi i *Folkminnen och folktankar* 1939–43. I *Deutsches Jahrbuch für Volkskunde*, 7, 1961, publicerade han en bibliografi över de viktigaste arbetena inom dansk, norsk och svensk etnologi 1945–56.

Ett långvarigt samarbete hade Sam Owen Jansson med *Internationale Volkskundliche Bibliographie*. Åren 1929–34 rapporterade han dit om nordisk etnologi, från 1957 ända till år 1976 om svenskt material, tidvis med sin hustru Menda som medhjälpare.

Inom vetenskapen var det dock metrologien, läran om mått, mål och vikt, som var hans huvudområde. Han blev därvidlag en internationellt känd specialist.

I *Kulturhistoriskt lexikon för nordisk medeltid* medarbetade han 1956–78 med metrologiska artiklar. I *Nordisk kultur* 30, ägnad mått och vikt, inleder han volymen med en uppsats om "mått, mål och vikt i Sverige till 1500-talets mitt". I festskriften till *Kungliga Myntet 1850–1950*, Sthlm 1950, fortsätter Sam Owen denna översikt för åren 1850–1950.

I inledningen till notapparaten till *Mått, mål och vikt i Sverige till 1500-talets mitt* säger författaren: "Föreliggande framställning avser snarast att lägga fram det redan av tidigare forskning framdragna, ehuru stundom felaktigt bedömda källmaterialet till rätta för kommande högst nödvändiga undersökningar och bygger sålunda i ringa grad på opublicerat material".

De "kommande högst nödvändiga undersökningar", som Sam Owen här talar om, blev det till stor del han själv som fick göra huvudsakliga i den år 1950 utkomna Måttordboken, som blev en internationellt känd handbok. Även där är han lika anspråkslös i företalet.

Nordiska museet var under Sam Owens tid hemvist för tjänstemän, som vid sidan av museiarbetet producerade vetenskapliga undersökningar över sina områden. De skapade inom museets väggar en positiv vetenskaplig atmosfär. Deras verk gjorde museet och svensk etnologi, konsthistoria och kulturforskning kända utanför landets gränser. Inom denna krets var Sam Owen, biblioteksmannen, forskaren och vännen, en fast länk i kedjan. År 1966 hedrade museet Sam Owen Jansson med festskriften Kulturspeglingar, där förutom museets egna krafter, andra svenska och utländska etnologer medarbetade. Karin Ehrnborg hade där utarbetat Sam Owens bibliografi 1928–1965.

Museianställda valde ofta att hellre fråga

Sam Owen direkt än att själva göra sig möda med att leta rätt på en uppgift eller klarlägga ett sammanhang. Sam Owen var alltid beredd att hjälpa, även allmänheten i låneexpeditionen, om han råkade stå vid katalogskåpen. Men främst drog ju biblioteket självt nytta av bibliotekschefens kunnande, när bytesförbindelser skulle byggas upp, i synnerhet efter världskriget 1939–45, när sällsynta verk skulle anskaffas och vid många andra tillfällen. Sam Owen Janssons insats i biblioteket och museet bidrog mycket till deras karaktär av vetenskaplig institution.

Stig Appelgren